

BĒRNU ATKARĪBU IZRAISOŠO VIELU LIETOŠANAS TENDENCES LATVIJĀ

A.PELNE
VESELĪBAS EKONOMIKAS CENTRS
26.10.2011

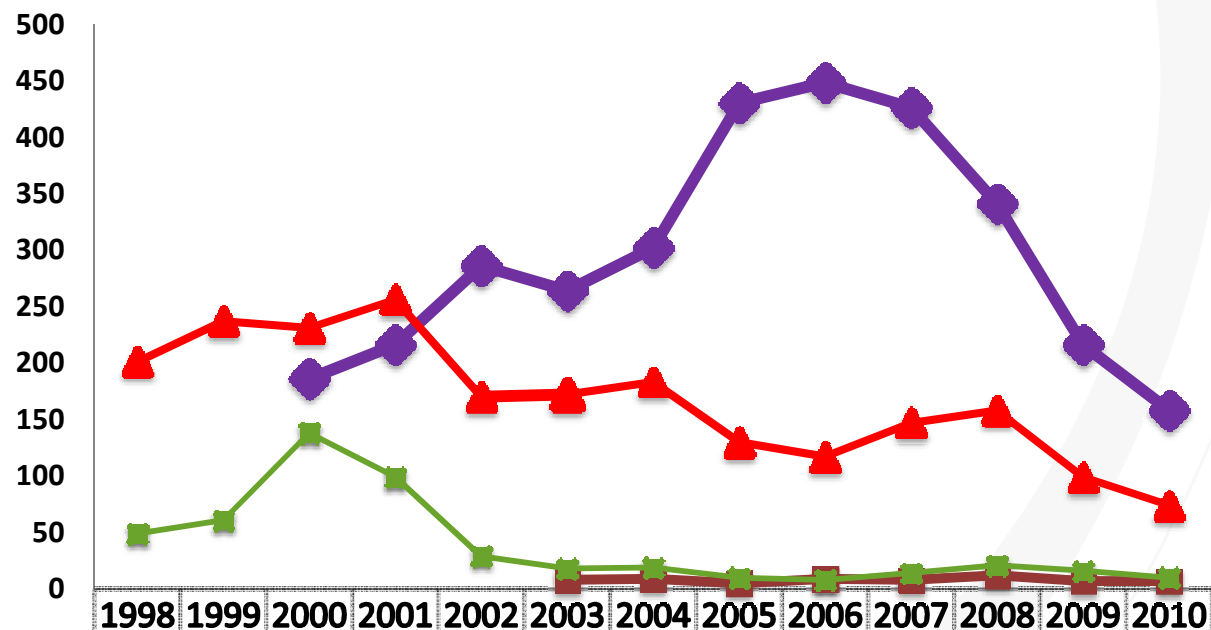
VESELĪBAS EKONOMIKAS CENTRS

INDIKATORI

- ❑ Ar noteiktām slimībām slimojošo pacientu reģistra dati
- ❑ Tiesībsargājošo institūciju dati
- ❑ Pētījumu dati:
  - **ESPAD - The European School Survey Project on Alcohol and other Drugs** - Eiropas skolu pētījums par alkoholu un citām narkotiskajām vielām
  - **HBSC - Health Behaviour in School-aged Children** - Skolas vecuma bērnu veselību ietekmējošo paradumu pētījums
  - **GYTS** - Starptautiskais skolēnu smēķēšanas pētījums
  - Rīgas Domes Labklājības departamenta pētījums “ **Riska un aizsargājošo faktoru ietekme uz atkarību izraisošo vielu lietošanu jauniešu vidū**”(ECAD pētījumi)
  - **Latvijas iedzīvotāju veselības ietekmējošo paradumu pētījuma dati** FINBALT veselības monitoringa ietvaros

PIRMO REIZI DZĪVĒ UZSKAITĒ UZŅEMTO BĒRNU SKAITS AR ATKARĪBAS VIELU LIETOŠANAS DIAGNOZĒM 1998. – 2010. GADĀ

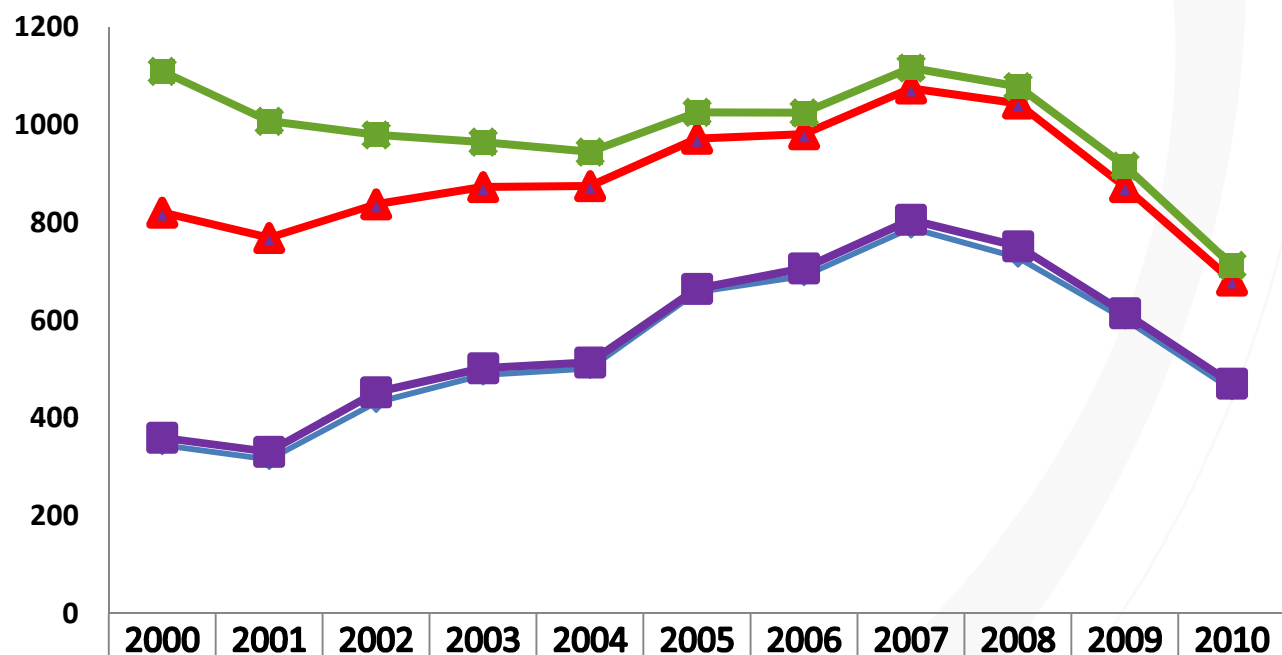

◆ Alkohola lietošana vai intoksikācija			186	216	286	264	302	430	448	426	341	216	158
■ Alkohola atkarība						8	9	5	9	8	12	7	7
▲ Narkotisko un psihotropo vielu lietošana vai intoksikācija	201	237	231	256	170	172	183	130	117	147	158	99	74
■ Narkotisko un psihotropo vielu atkarība	49	61	138	99	29	18	19	10	8	14	21	16	10

VEC, 2010

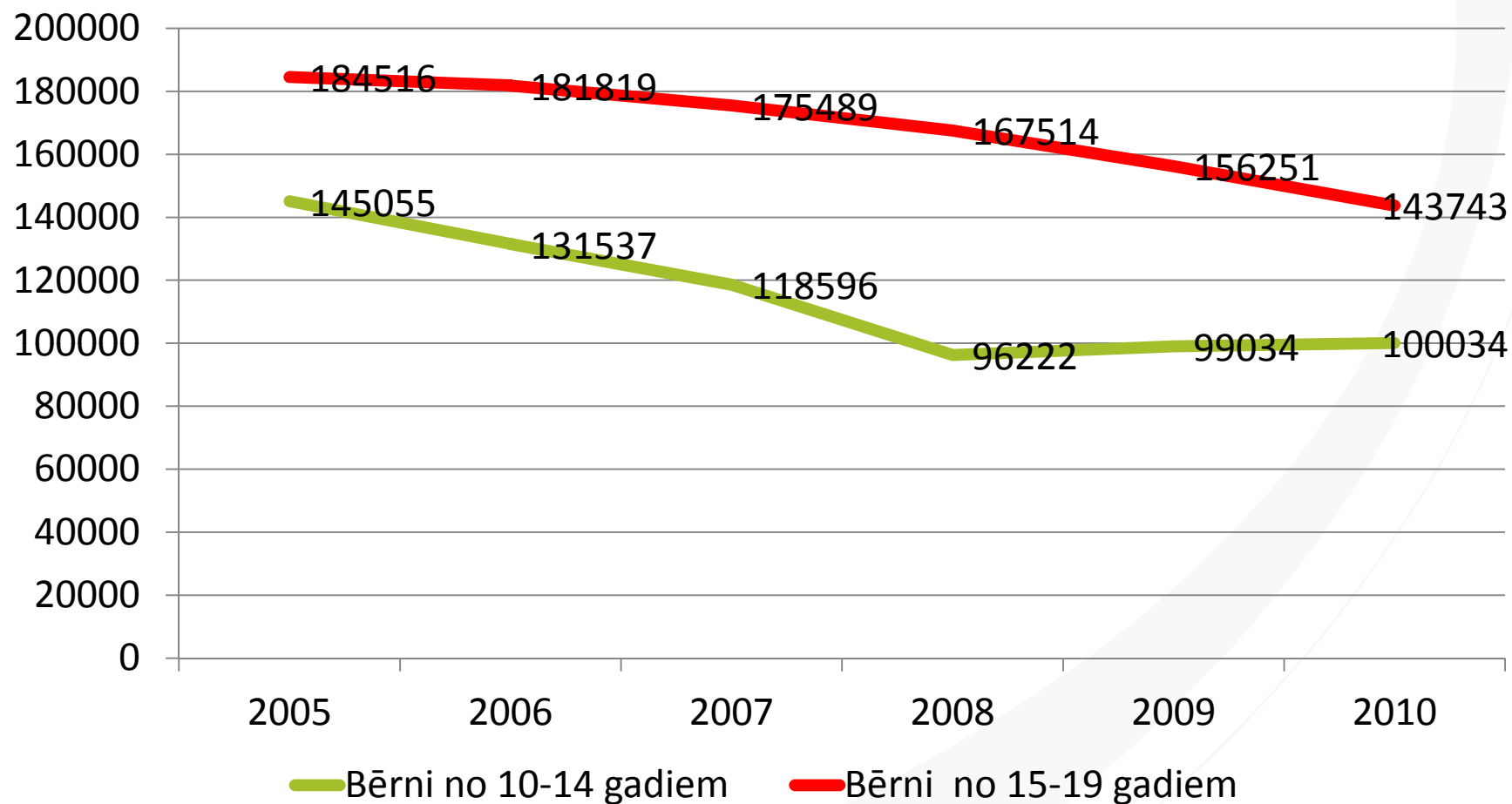
GADA BEIGĀS UZSKAITĒ ESOŠO BĒRNU SKAITS AR ALKOHOLA, NARKOTISKO UN PSIHOTROPO VIELU KAITĒJOŠI PĀRMĒRĪGAS LIETOŠANAS UN INTOKSIKĀCIJAS UN ATKARĪBAS DIAGNOZĒM 2000.–2010. GADĀ

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
■ Narkotisko un psihotropo vielu atkarība	289	239	142	92	70	54	44	42	35	43	31
▲ Narkotisko un psihotropo vielu lietošana vai intoksikācija	461	438	385	371	361	307	274	269	292	258	211
■ Alkohola atkarība	15	16	21	14	13	7	16	17	23	12	13
◆ Alkohola lietošana vai intoksikācija	345	315	432	488	501	658	691	789	729	603	458

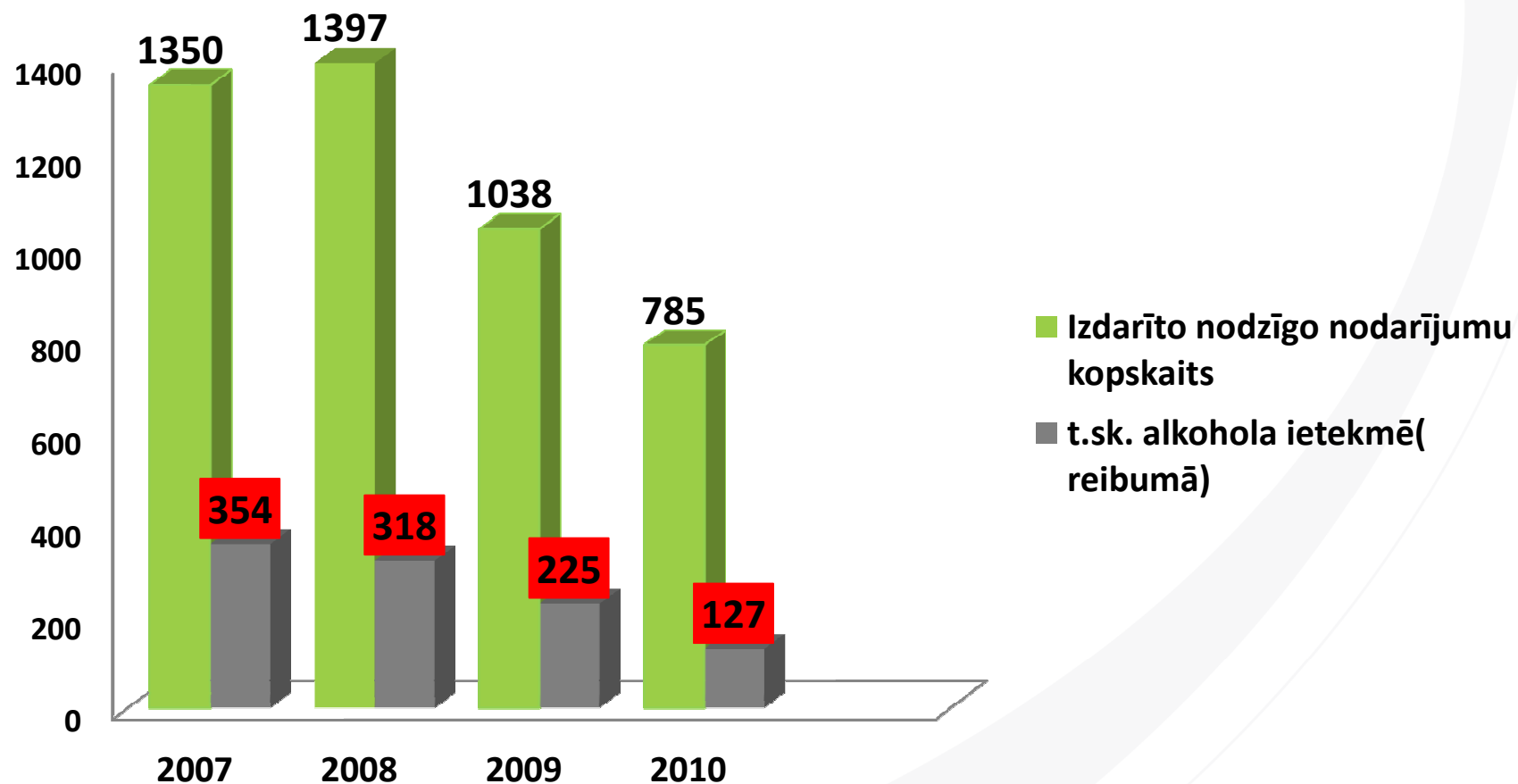
VEC, 2010

BĒRNU SKAITA DINAMIKA VECUMA GRUPĀS: 10-14 GADIEM, 15-19 GADIEM

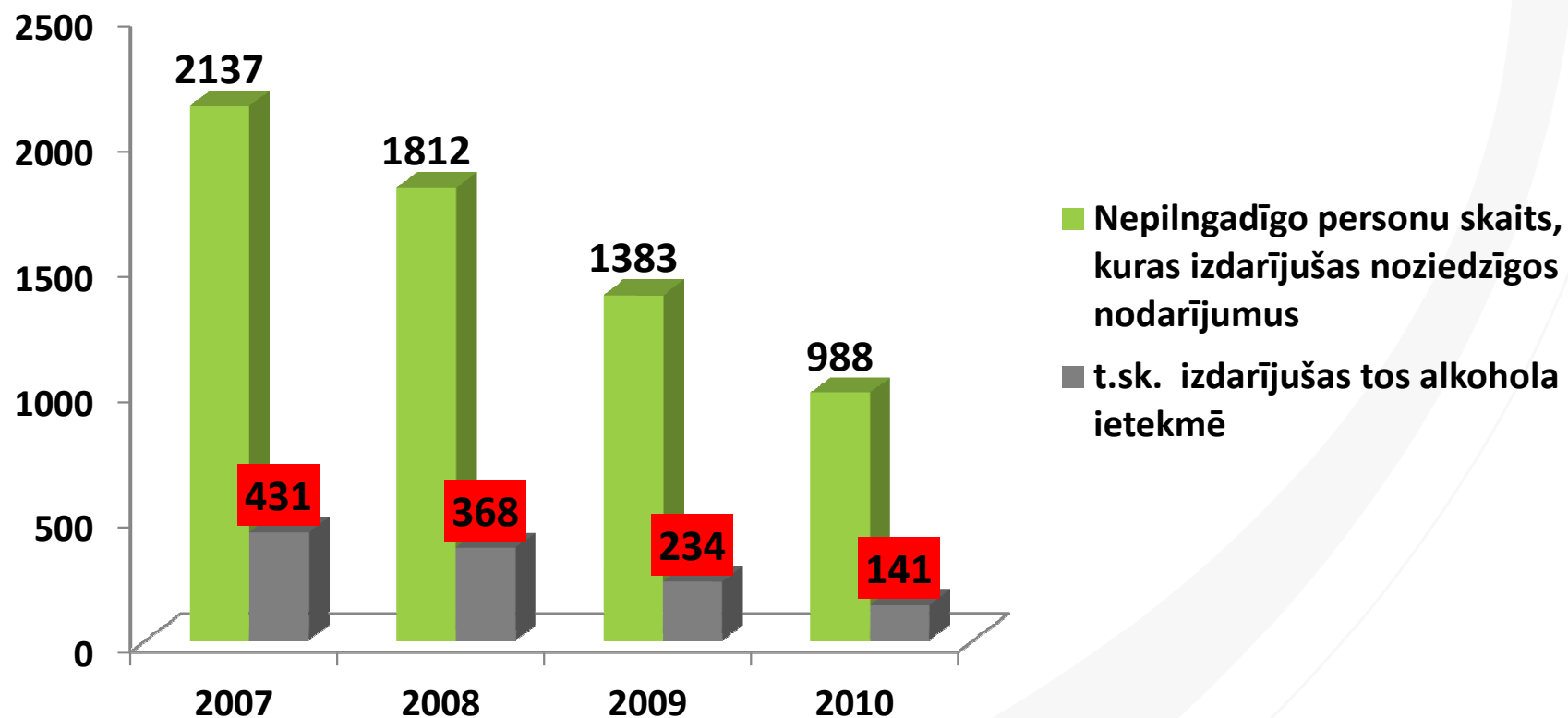
Avots: CSP, 2010

NOZIEDZĪGO NODARĪJUMU SKAITS, KO IZDARĪJUŠI BĒRNI ALKOHOLA IETEKMĒ 2007.-2010.GADĀ

IeM Informācijas centrs, 2010

NEPILNGADĪGO PERSONU SKAITS, KAS IZDARĪJUŠAS NOZIEDZĪGUS NODARĪJUMUS ALKOHOLA IETEKMĒ 2007.-2010.GADĀ

IeM Informācijas centrs, 2010

NOZIEDŽĪGO NODARĪJUMU SKAITS, KURUS IZDARĪJUŠI NEPILNGADĪGIE SAISTĪBĀ AR NARKOTIKU APRITI

	2007.	2008.	2009.	2010.	IZMAIŅAS(2009.- 2010.)	
					+/-	%
IZDARĪTO <u>NOZIEDŽĪGO</u> <u>NODARĪJUMU</u> SKAITS(KOPĀ):	1350	1397	1038	785	-253	-25,7
T.SK.NARKOTISKO VIELU IETEKMĒ	10	18	6	8	+2	+33,3
T.SK. ZĀDŽĪBAS NARKOTISKO VIELU IETEKMĒ	3	2	0	0	0	
T.SK. LAUPIŠANAS NARKOTISKO VIELU IETEKMĒ	0	0	0	0	0	
T.SK. PSIHOTROPO VIELU IETEKMĒ	5	5	2	5	+3	+150
T.SK. TOKSISKO VIELU IESPAIDĀ	0	2	1	0	-1	-100

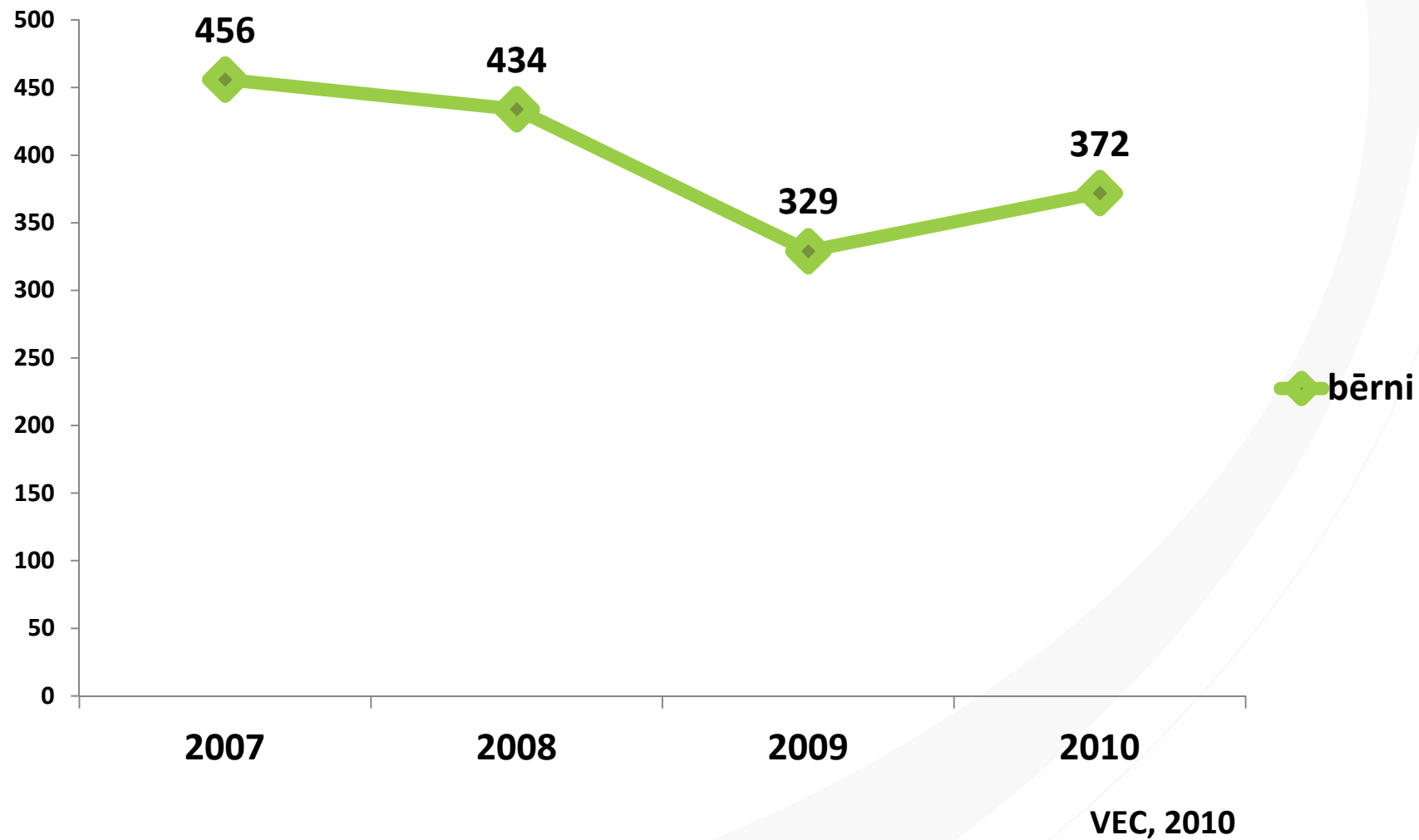

NEPILNGADĪGO PERSONU SKAITS , KURI IZDARĪJUŠI NOZIEDZĪGUS NODARĪJUMUS, KAS SAISTĪTI AR NARKOTIKU APRITI 2007.-2010.GADĀ

	2007.	2008.	2009.	2010.	IZMAIŅAS (2009.-2010.)	
<u>NEPILNGADĪGO PERSONU, KURAS IZDARĪJUŠAS NOZIEDZĪGOS NODARĪJUMUS SKAITS:</u>	2191	1812	1383	988	-395	28,5
T.SK. NARKOTISKO VIELU IETEKMĒ (VECUMS NODARĪJUMA IZDARĪŠANAS BRĪDĪ 14-17 GADI)	0	14	3	3	0	0
T.SK. ZĀDZĪBAS NARKOTISKO VIELU IETEKMĒ (VECUMS NODARĪJUMA IZDARĪŠANAS BRĪDĪ 14-17 GADI)	1	5	0	1	1	
T.SK. LAUPĪŠANAS NARKOTISKO VIELU IETEKMĒ (VECUMS NODARĪJUMA IZDARĪŠANAS BRĪDĪ 14-17 GADI)	0	0	0	1	1	

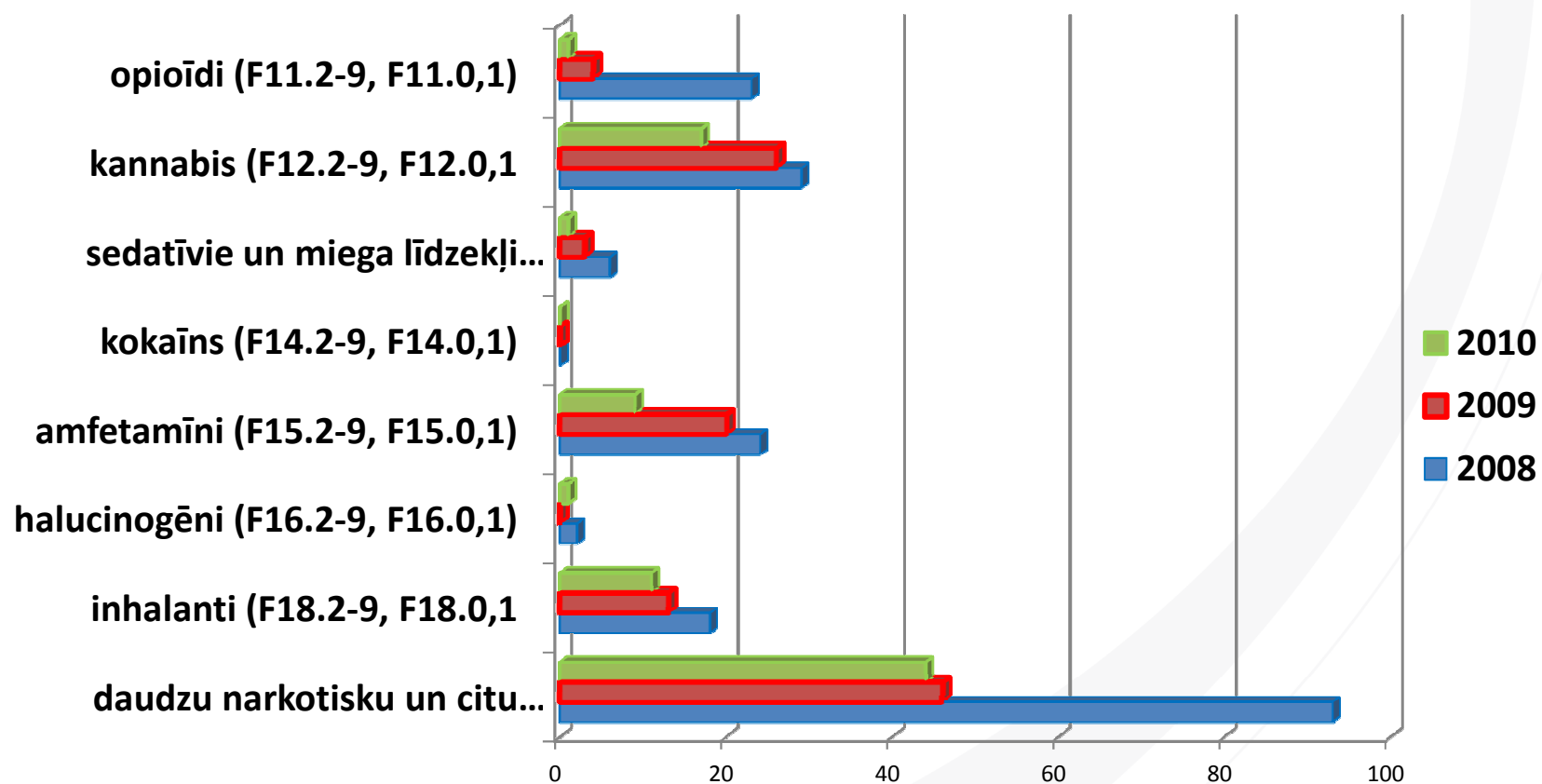

NO NARKOLOĢISKĀ PROFILA STACIONĀRIEM IZRAKSTĪTO BĒRNU GADĪJUMU SKAITS 2007.-2010.GADĀ

VEC, 2010

UZSKAITĒ UZŅEMTIE BĒRNI AR PSIHOAKTĪVO VIELU LIETOŠANAS UN ATKARĪBAS DIAGNOZĒM DINAMIKĀ PĒC VIELU LIETOŠANAS VEIDIEM 2008.- 2010. GADĀ

VEC, 2010

SMĒĶĒŠANAS PARADUMI

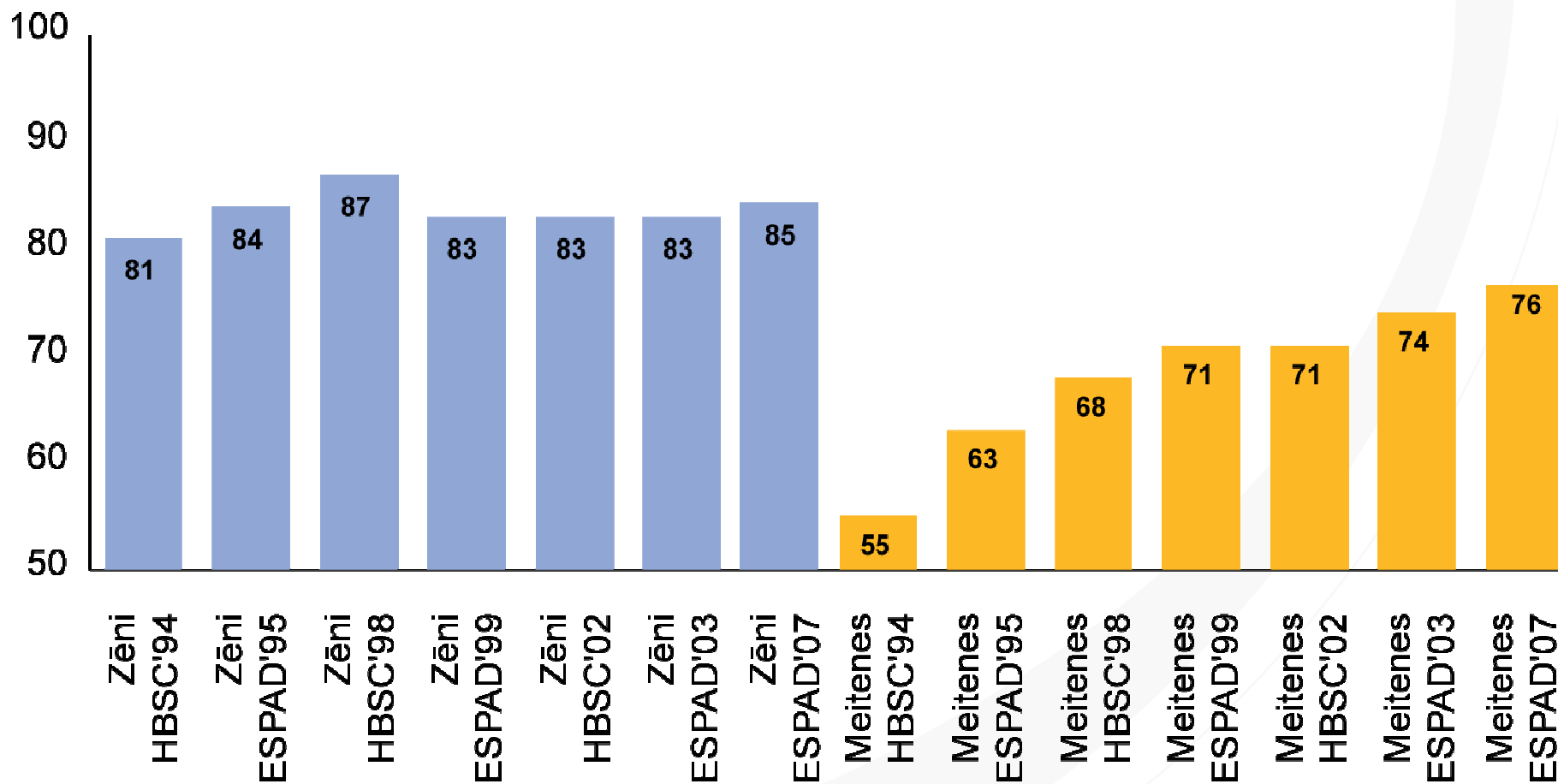
SMĒĶĒŠANAS PARADUMI

No 1998. – 2006. gadam **regulāri smēķējošo** (vismaz reizi nedēļā) 13 un 15 gadu vecu zēnu īpatsvars samazinās no **25,6%** līdz **20,1%**

13 un 15 gadu vecumā no 1991. – 2006. gadam regulāri smēķējošo meiteņu īpatsvars pastāvīgi pieaudzis, visbūtiskāk – vairāk nekā četras reizes – 15 gadu vecumā no **5,3%** līdz **22,7%**

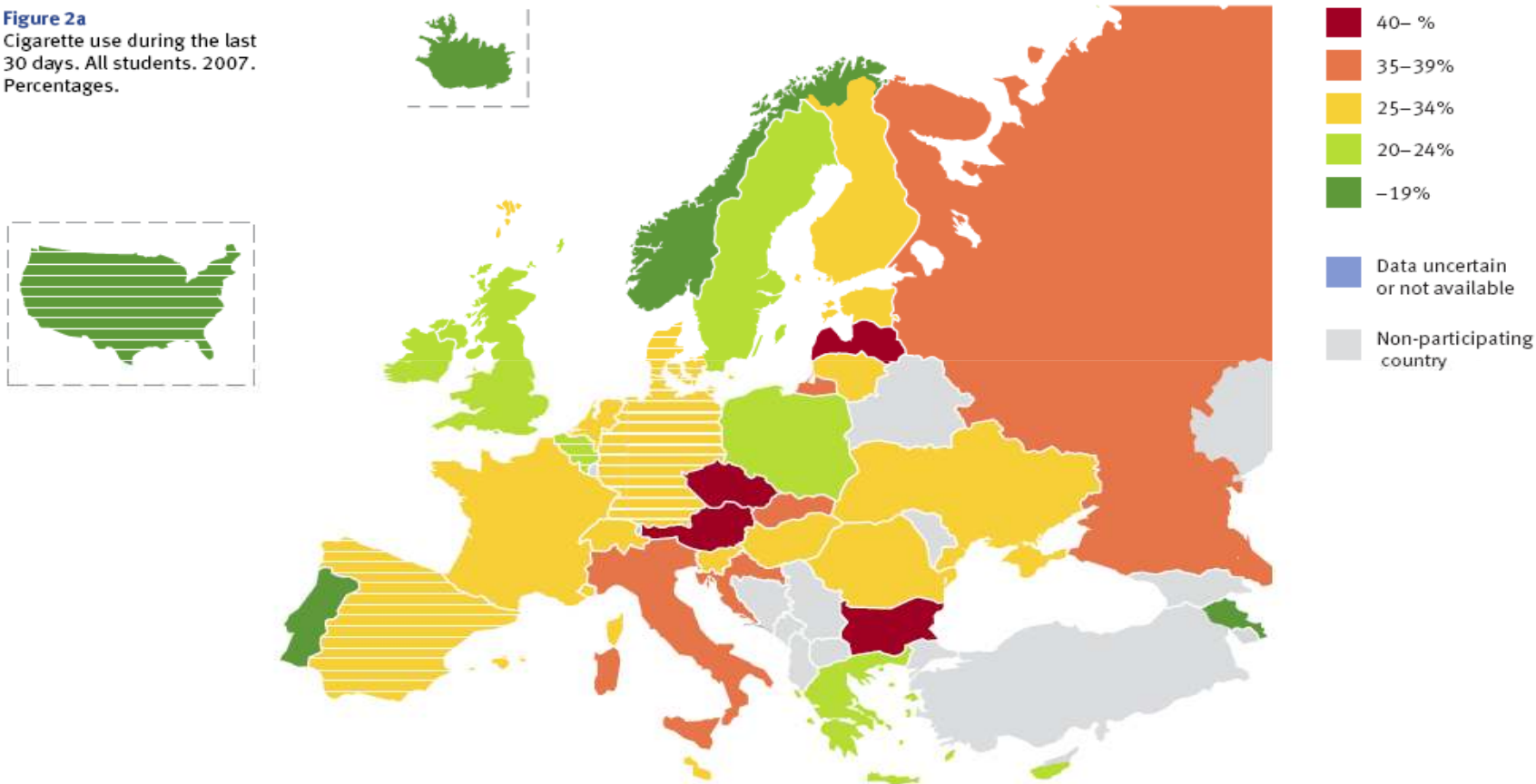
	Zēni(%)	Zēni(%)	Meitenes(%)	Meitenes(%)
	13 gadi	15 gadi	13 gadi	15 gadi
1991	9,3	18,5	1,3	5,3
1994	12,4	32,7	2,6	13,3
1998	15,1	36,4	6,9	18,8
2002	16,4	28,9	5,9	21,1
2006	11,2 ↓	29,9 ↓	10,0	22,7 ↑

SMĒKĒŠANAS PIEREDZE 15-16 GADĪGO VIDŪ

15-16 GADUS VECU JAUNIEŠU, KURI IR SMĒĶĒJUŠI PĒDĒJO 30 DIENU LAIKĀ, ĪPATSVARS EIROPĀ 2007.GADĀ

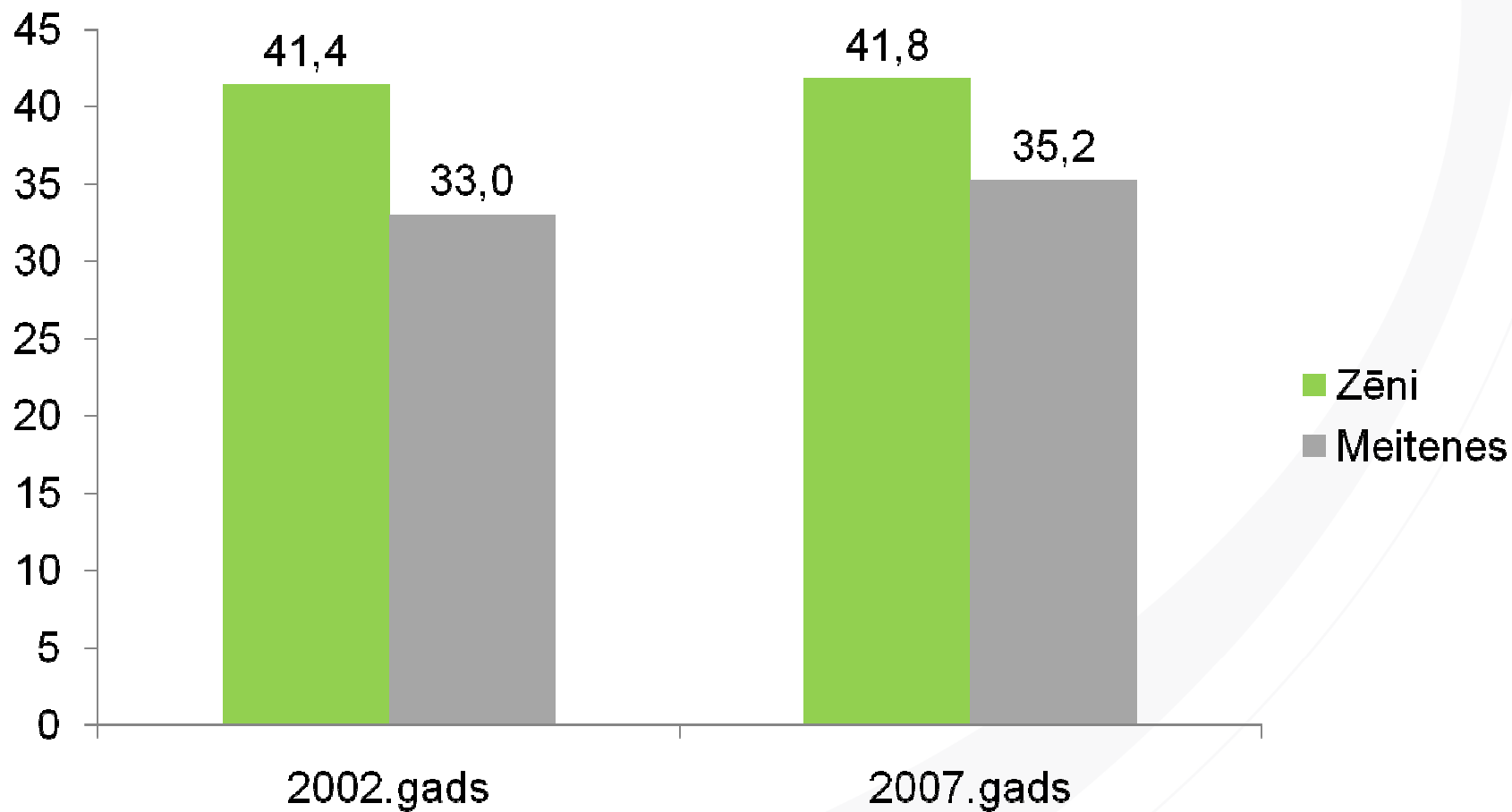
Figure 2a
Cigarette use during the last 30 days. All students. 2007. Percentages.

¹⁾ Belgium and Germany: Limited geographical coverage.

²⁾ Denmark, Spain and USA: Limited comparability.

PAŠLAIK CIGARETES SMĒĶĒJOŠO JAUNIEŠU ĪPATSVARS(%) LATVIJĀ 2002. UN 2007.GADĀ

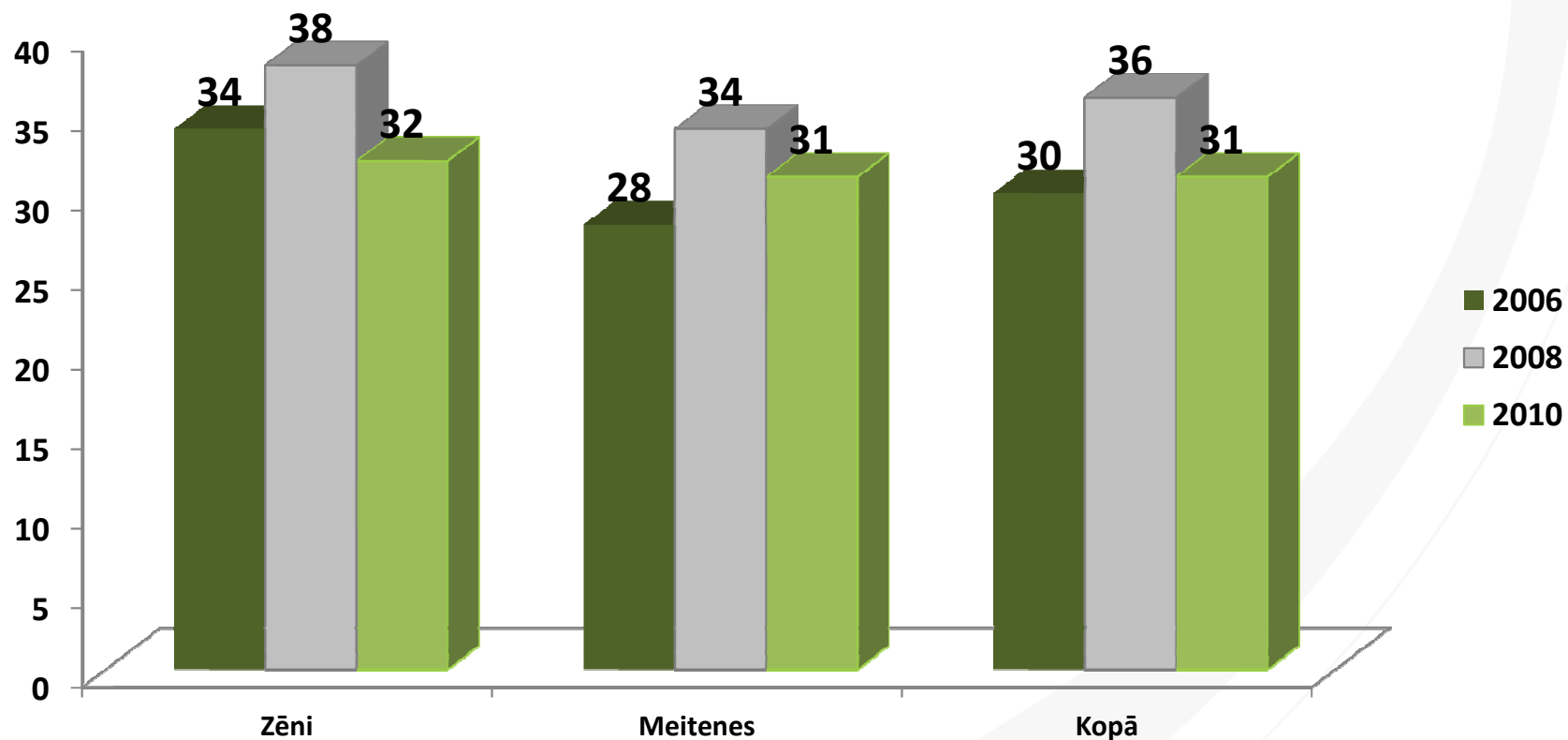
Starptautiskā jauniešu smēķēšanas pētījums 2007 (GYTS -Global youth tobacco survey)

IKDIENAS SMĒĶĒTĀJU (DAILY SMOKERS) ĪPATSVARŠ. LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU VESELĪBAS IETEKMĒJOŠO PARADUMU PĒTĪJUMA DATI, 2010 GADS

- Ik dienas smēķē 33,7% aptaujāto iedzīvotāju ,vecuma grupa 15-64 gadi, tajā skaitā 42% vīriešu un 20,7 % sieviešu
- Tajā skaitā ik dienas smēķētāju īpatsvars vecuma grupā no 15-24 gadiem ir: 31,1% vīriešu un 17,7% sieviešu

DZĪVES LAIKĀ 40 UN VAIRĀK REIŽU SMĒĶĒJOŠO ZĒNU UN MEITENU ĪPATSVARŠ ECAD PĒTĪJUMOS RĪGĀ, 2006., 2008., 2010. GADĀ(%)

Riska un aizsargājošo faktoru ietekmes pētījums, Rīga, 2010

ALKOHOLA LIETOŠANAS PARADUMI

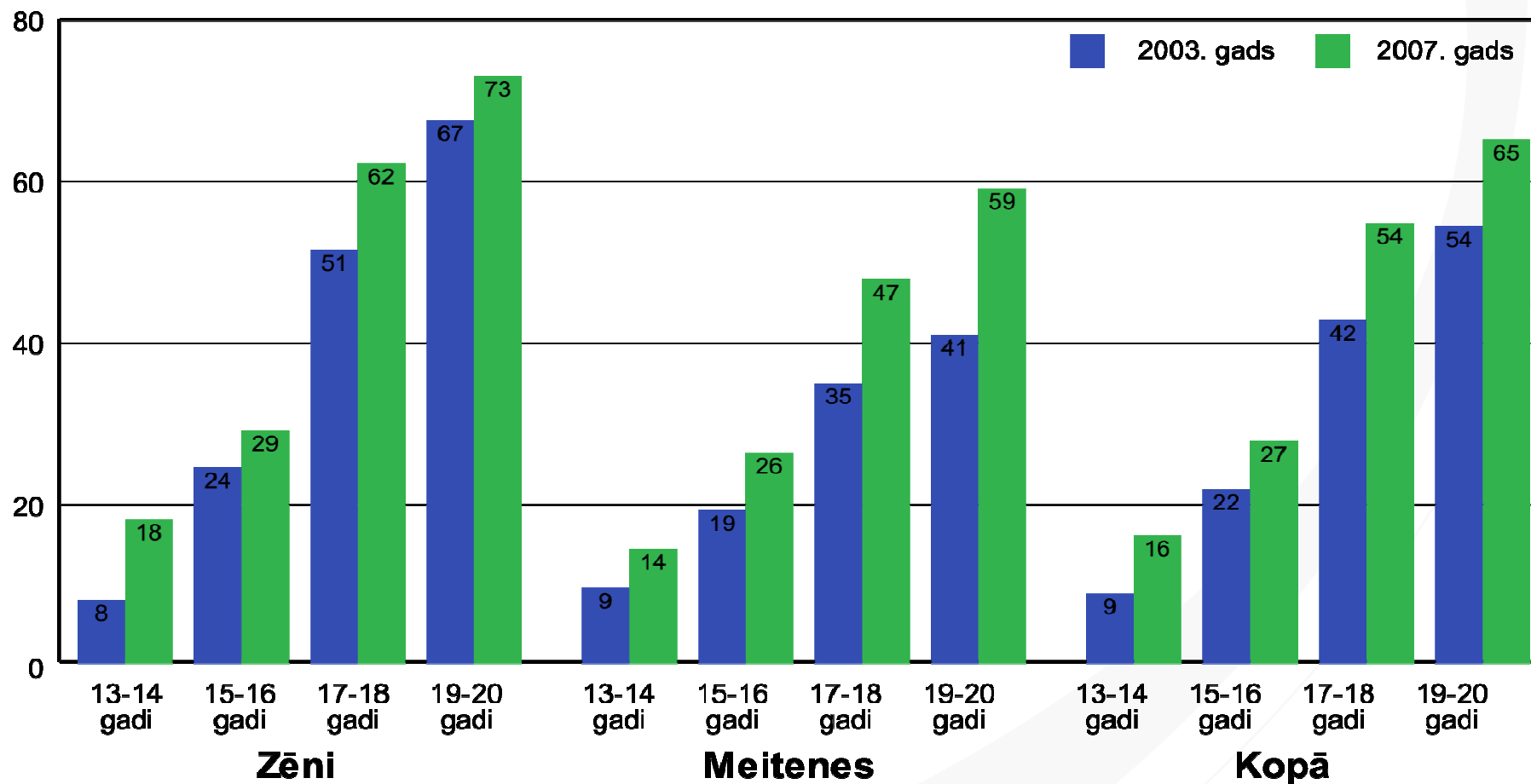

Demokratizācija.lv

VESELĪBAS EKONOMIKAS CENTRS

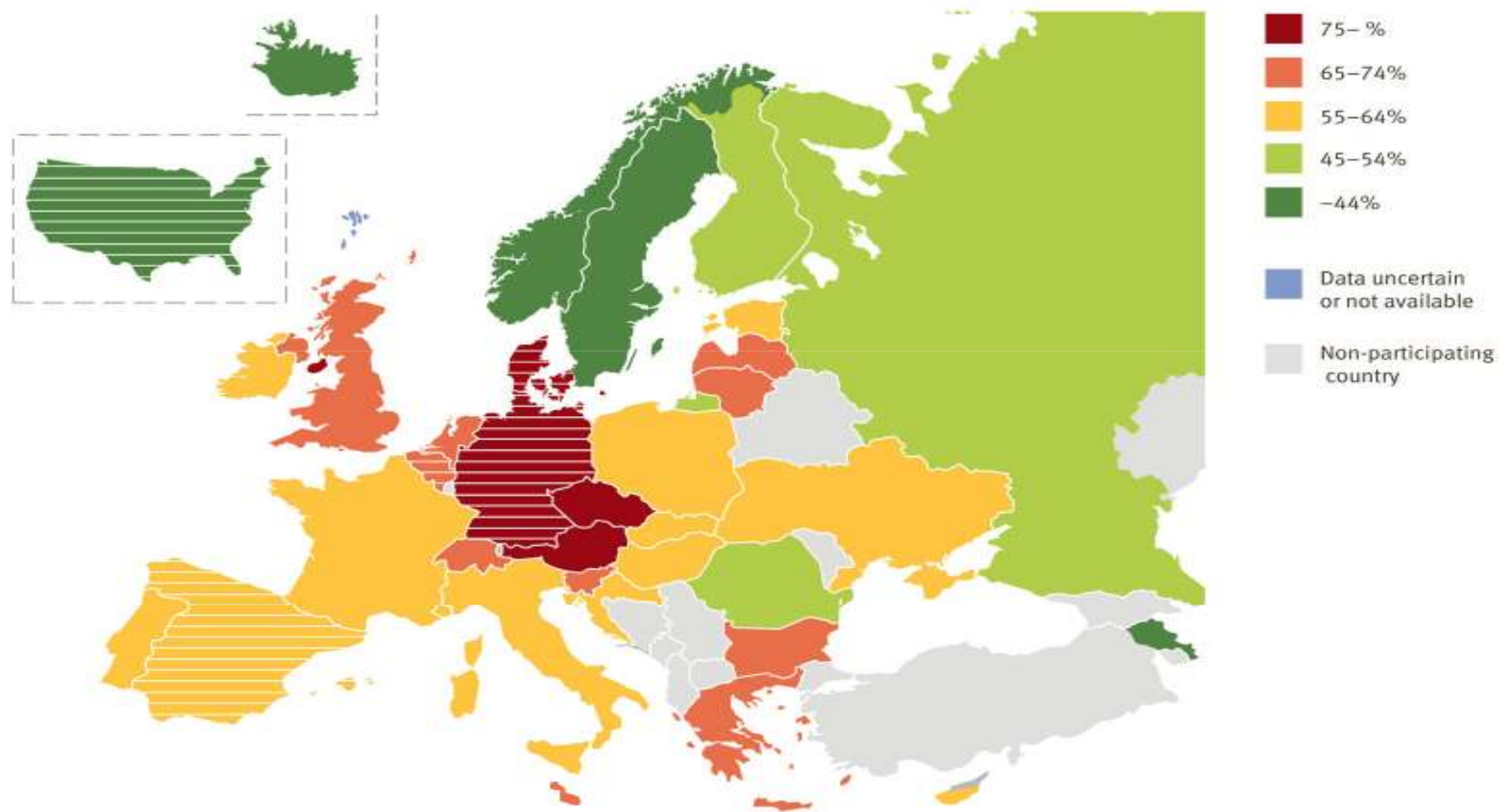

40+ REIŽU ALKOHOLA LIETOTĀJU ĪPATSVARŠ DAŽĀDA VECUMA SKOLĒNU VIDŪ DZĪVES LAIKĀ LATVIJĀ 2003. UN 2007.GADĀ

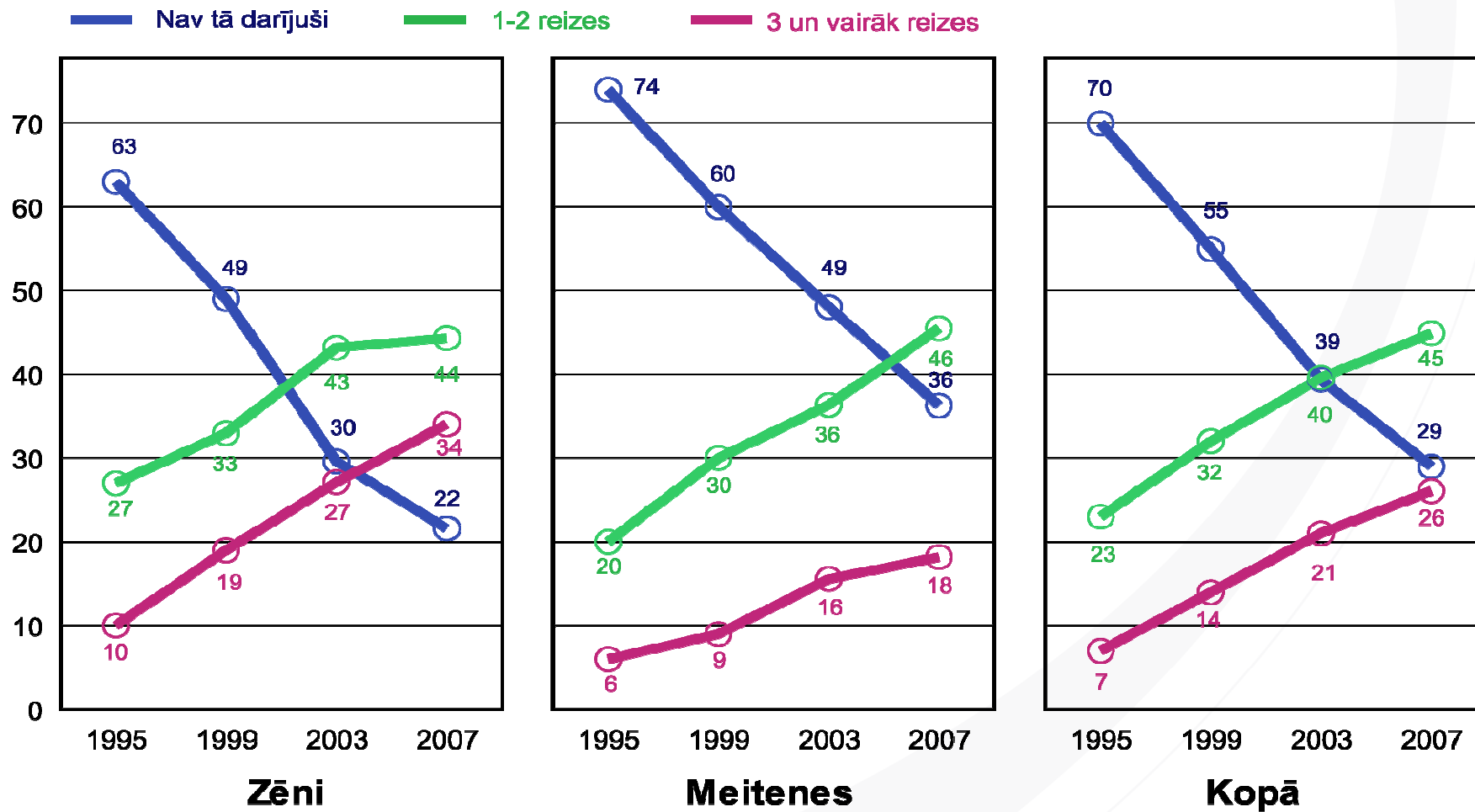
Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi un tendences . ESPAD 2007.

PĒDĒJO 30 DIENU LAIKĀ ALKOHOLU LIETOJUŠO SKOLĒNU ĪPATSVARŠ EIROPĀ 2007.GADĀ

*The 2007 ESPAD Report, Substance Use Among Students in 35 European Countries

5 UN VAIRĀK ALKOHOLA DEVU LIETOŠANA PĒDĒJĀ MĒNEŠĀ LAIKĀ 15-16 GADUS VECU SKOLĒNU VIDŪ 1995.-2007.GADĀ

Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi un tendences ESPAD 2007

ALKOHOLA LIETOŠANA TENDENCES PĒTĪJUMA “ RISKĀ UN AIZSARGĀJOŠO FAKTORU IETEKME UZ ATKARĪBU IZRAISOŠO VIELU LIETOŠANU JAUNIEŠU VIDŪ RĪGĀ” KONTEKSTĀ

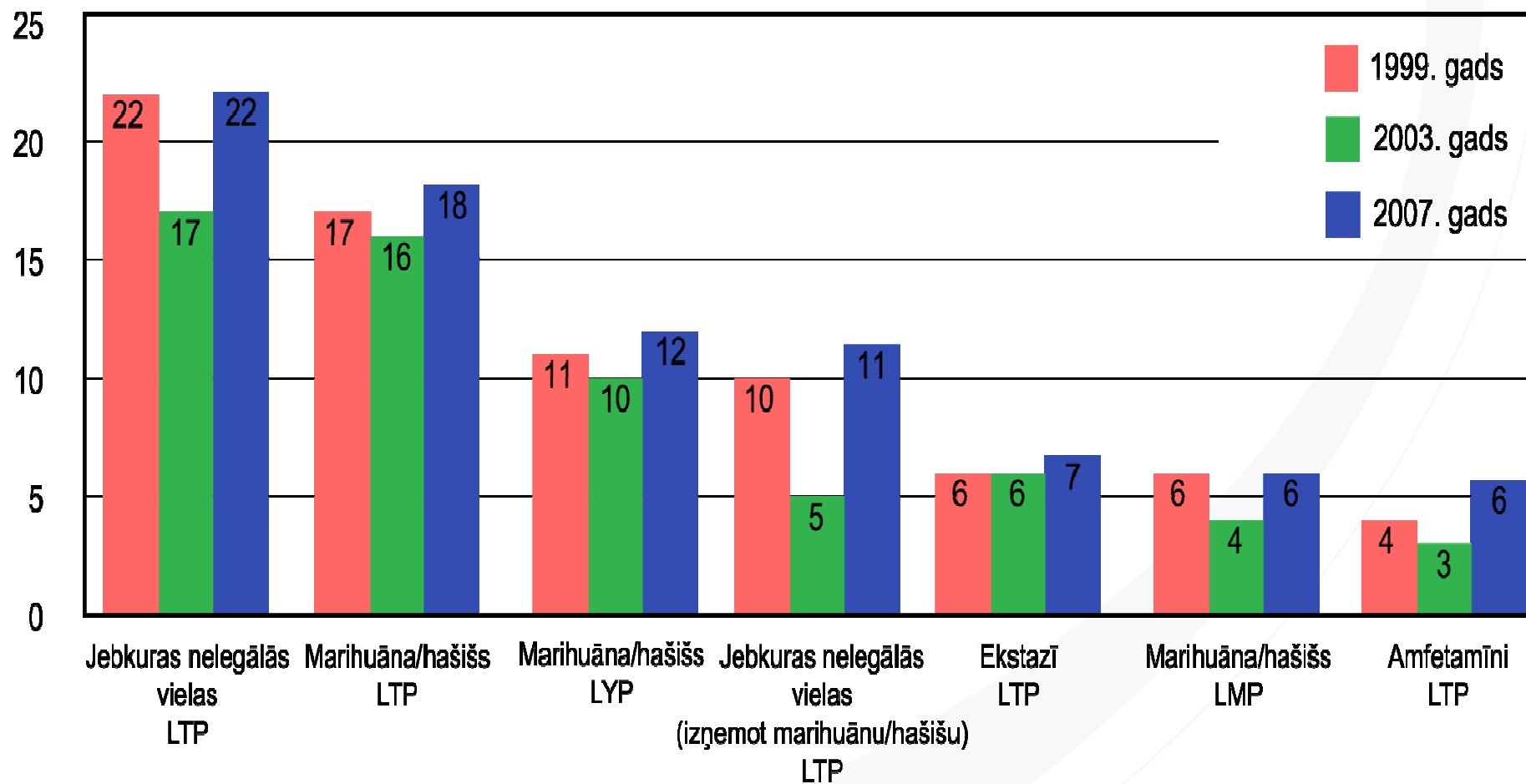
- ❑ Dzīves laikā alkoholu pamēģinājušo un 40+ vairāk reižu lietojošo skolēnu īpatsvars 2010.gadā ir samazinājies : 87% un 31% (2008.gadā 93% un 35%)
  - ❑ Pēdējā mēneša laikā alkoholiskos dzērienus lietojušo 9. un 10. klases skolēnu īpatsvars ir būtiski samazinājies: 2006.g.- 66%; 2008.g.-69%, bet 2010.gadā- 58%
  - ❑ 38% aptaujāto jauniešu pēdējo 30 dienu laikā lietojuši 5 un vairāk alkohola devas* 9` (tāpat, nav tā darījuši 62%)
- * 1 deva aptuveni 10 g absolūtā alkohola

NARKOTIKU LIETOŠANAS PARADUMI

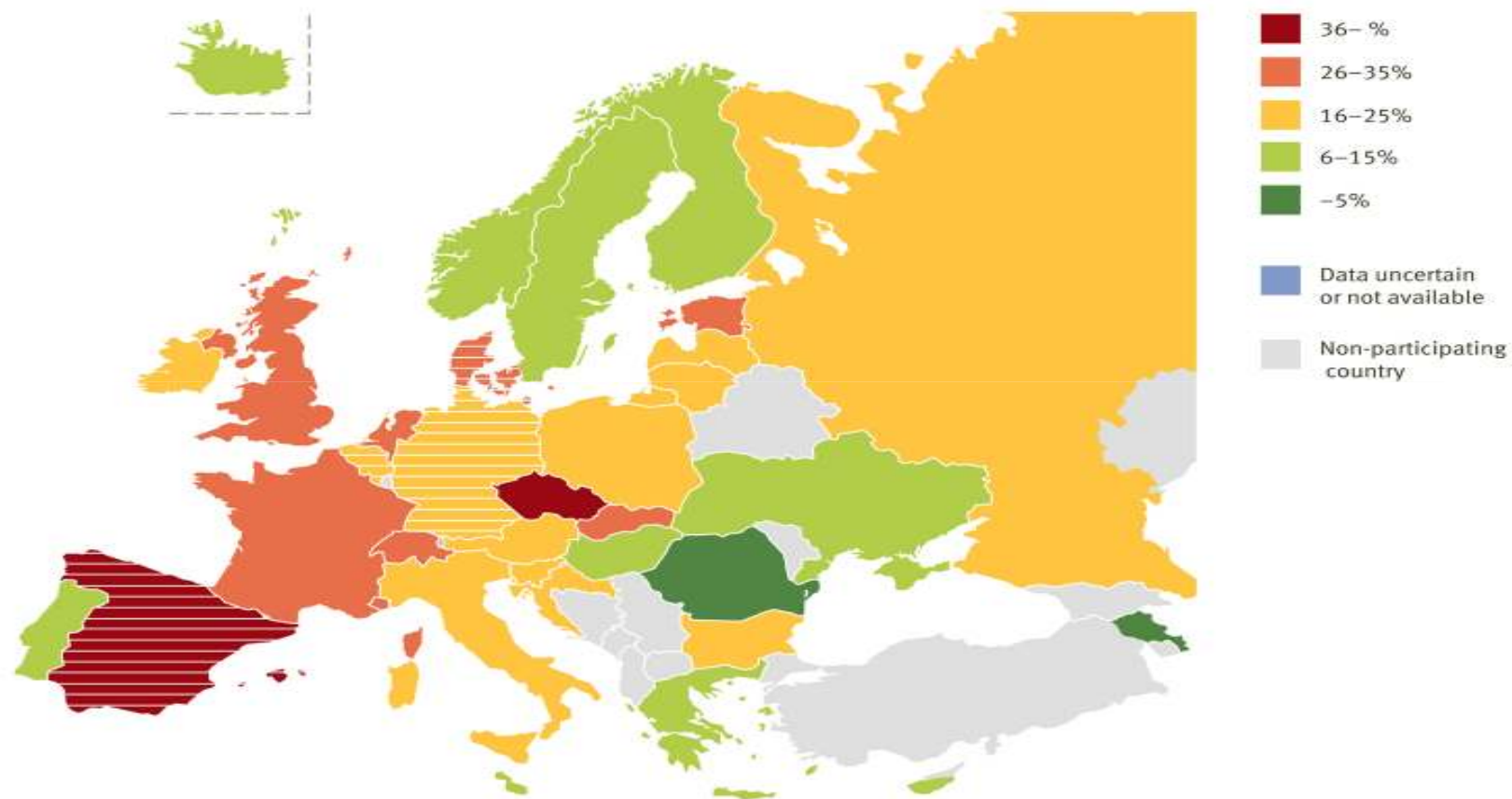

BIEŽĀK MINĒTO NARKOTISKO VIELU LIETOŠANAS IZPLATĪBAS ĪPATSVARS 15-16 GADĪGO SKOLĒNU VIDŪ LATVIJĀ 1999.,2003.,2007.GADĀ

Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi un tendences . ESPAD 2007.

JEBKĀDAS NELEGĀLĀS NARKOTISKĀS VIELAS LIETOJUŠO SKOLĒNU ĪPATSVARS 2007. GADĀ EIROPĀ

*The 2007 ESPAD Report, Substance Use Among Students in 35 European Countries

**SKOLĒNU ĪPATSVARŠ RĪGĀ, KAS PAMĒĢINĀJUŠI NARKOTISKĀS VIELAS
(biežāk lietotās)(%)
2006., 2008, 2010.GADA PĒTĪJUMU DATU SALĪDZINĀJUMS**

LIETOTĀ VIELA	2006.GADS	2008.GADS	2010. GADS
MARIHUĀNA / HAŠIŠS	18	22	23 ↑
INHALANTI	4	5,2	13,9 ↑
MIEGA LĪDZEKĻI, TRANKVILIZATORI	10	8,2	9,5
EKSTAZĪ	6	4,9	4,7
AMFETAMĪNI	6	4,2	3,8
HEROĪNS	3	0,8	1,5

SECINĀJUMI

- ❑ Bērnu **smēķēšanas** izplatības rādītāji ir stabili augsti, novērojama tendence šiem rādītājiem izlīdzināties zēnu un meiteņu vidū
- ❑ Dzīves laikā **alkoholu** pamēģinājušo un 40+ vairāk reižu lietojošo skolēnu, pēdējā mēneša laikā alkoholiskos dzērienus lietojošo īpatsvars nedaudz samazinās
- ❑ Pieaug 15-16 gadīgu skolēnu īpatsvars, kas dzīves laikā pamēģinājuši **marihuānu**
- ❑ Dzīves laikā pamēģinājušo **amfetamīnu, ekstazi** lietotāju īpatsvars ir stabils
- ❑ Izplatīta ir tendence lietot **daudzas narkotiskas, psihotropas vielas kopā**
- ❑ Jauno psihoaktīvo vielu lietošana (it īpaši smēķējamo maisījumu lietošana) – jauns izaicinājums Latvijas politikai narkotiku ierobežošanā un profilaksē

DAŽI NO IESPĒJAMIEM LIETOŠANAS CĒLOŅIEM

- ❑ Augsts vielu pieejamības līmenis un zema kontroles kapacitāte
- ❑ Jaunatnes hedoniskais dzīves uzskats: tiesības uz nekontrolējamu, neierobežotu baudu patērējošu attieksmi
- ❑ Narkotiku globālais fenomens, jaunu psihoaktīvo vielu ienākšana nelegālajā tirgū
- ❑ Biopsihosociālas sabiedrības problēmas:
  - ➔ iedzimtība
  - ➔ ģimenes loma
  - ➔ “psihopatalogija” kā mūsdienu kultūras elements
  - ➔ sociālekonomiskie faktori u.c.

GALVENIE RĪCĪBAS VIRZIENI SITUĀCIJAS MAINĪŠANAI

- Alkohola un tabakas pieejamības ierobežošana jaunatnes vidū
- Psihoaktīvo vielu lietošanas akceptējamības maiņa sabiedrībā
- Pašvaldības, nevalstisko organizāciju un skolas lomas palielināšana atkarības vielu lietošanas profilaksē
- Veselības mācība skolās
- Politisks un finansiāls atbalsts atkarības vielu ierobežošanas aktivitātēm valstī

- ❑ Paldies par uzmanību!
- ❑ Jautājumi???
- ❑ Publikācijas pieejamas mājas lapā: www.vec.gov.lv
- ❑ No 1.11.2011. gada Veselības ekonomikas centrs tiek reorganizēts par Veselības nacionālo dienestu